

❁ תמצית השיטות ❁

נחלקו בית שמאי ובית הלל בשאלה הכללית – האם ההלכה נקבעת על-פי התפיסה הראשונית והכוללנית של דברים, או על יסוד ההתבוננות בפנימיותם של הדברים ובחינה מדוקדקת של מרכיביהם.

אוצר החכמה

(א) ברכת האש

בסדר זרעים: בית שמאי אומרים: שברא מאור האש, ובית הלל אומרים: בורא מאורי האש. (ברכות נא, ב)

בית שמאי גורסים "מאור" בלשון יחיד, משום שהברכה היא על ההנאה מן האור כפי שהוא נקלט ברגע הראשון, לפני ההבחנה בין הגוונים שבו; ואילו לדעת בית הלל יש לברך על ההנאה מכל גווני האור הניכרים לאחר ההתבוננות, ולכן הם גורסים "מאורי" בלשון רבים.

(ב) קבלת גרים

בסדר מועד: שמאי דחה הגרים שבקשו להתגייר בתנאים שונים והלל קבלם. (שבת לא, א) שמאי שפט אותם על-פי משמעות דבריהם הגלויה לעין, ועל-פיה הם לא היו ראויים לגיור; ואילו הלל בחן את מה שמאחורי הדברים, והסיק שרצונם בגיור הוא כן ואמיתי.

(ג) עולת ראיה וחגיגה

בית שמאי אומרים: הראיה שתי כסף והחגיגה מעה כסף, ובית הלל אומרים: הראיה מעה כסף והחגיגה שתי כסף. (חגיגה ב, א)

לדעת בית שמאי שווי הראיה – שהיא קרבן עולה – צריך להיות גבוה יותר, שכן כולה לגבוה, ובמבט ראשון חשיבותה גדולה יותר; אולם בבחינה פרטנית יותר גם אכילת האדם בחגיגה היא ענין של "גבוה", ולפי זה החגיגה חשובה יותר, שיש בה שתי אכילות לגבוה – אכילת המזבח ואכילת הבעלים, ולכן לדעת בית הלל שוויה גבוה יותר.

(ד) שמחת חתן וכלה

בסדר נשים: כיצד מוקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא; ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. (כתובות טז, ב)

לדעת בית שמאי לא ניתן לומר על הכלה "נאה וחסודה" כשתכונות אלה אינן קיימות בה במבט ראשון; ואילו בית הלל סוברים שיש להתייחס לכך במבט בוחן יותר, שעל-פיו בעיני החתן הכלה היא אכן "נאה וחסודה".

10/07/2018

ה) ראיית דם

בסדר נזיקין: שמאי אומר: כל הנשים דיין שעתן (מטמאות טהרות משעת ראיית הדם ואילך); והלל אומר: מפקידה לפקידה (מטמאות מעת הבדיקה הטהורה האחרונה), אפילו לימים הרבה. (עדיות פ"א מ"א)

לדעת שמאי אנו רואים את הדברים כמו שהם לפנינו, ואין משליכים מהם על המצב קודם לכן; ואילו לדעת הלל יש לבחון את תוכן ומשמעות המאורע ולדון בהשלכותיו על המצב הקודם.

אוצר התורה

ו) עוף וגבינה

בסדר קדשים: העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל, דברי בית שמאי; ובית הלל אומרים: לא עולה ולא נאכל. (חולין קד, ב)

בית שמאי בוחנים את העלאת העוף עם הגבינה על השולחן כשלעצמה, שאין בה כל איסור; ואילו בית הלל בוחנים גם את התוצאות האפשריות של העלאה כזו – אכילת העוף והגבינה יחד.

ז) מטפחות ספרים

בסדר טהרות: מטפחות ספרים – בין מצויירות בין שאינן מצויירות טמאות, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים: מצויירות טהורות, ושאין מצויירות טמאות. (כלים פכ"ח מ"ד)

בית שמאי דנים את כל סוגי המטפחות כאחד, על-פי הדמיון החיצוני ביניהן, ואילו בית הלל מבחינים בין הסוגים השונים על-פי שימושיהם.

*

דוגמאות נוספות מתוך ההערות

ח) אדם כאוהל

היה אדם נתון שם (בין הטומאה לכלים) – בית שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה, ובית הלל אומרים אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה. (אהלות פי"א מ"ג)

בית שמאי רואים את גוף האדם כגוש אחד, כפי שהוא נראה בחיצוניות ובמבט כללי, ואילו בית הלל רואים אותו כמציאות המורכבת מפרטים, שבפנימיותה חלל טפח.

ט) חינוך בעלייה לרגל

איזהו קטן? כל שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית. (חגיגה ב, א)

בית שמאי רואים את חובת החינוך במבט כללי, שעל-פיו היא ככל חובה אחרת, העומדת בעינה כל עוד יש אפשרות לקיימה, ובענייננו – החיוב בתוקפו בכל אופן שבו ניתן להביא את הילד; ואילו בית הלל מתבוננים בפרטיה ובמשמעותה של חובה זו, שעניינה להרגיל את הילד לעשות את המצוה בעצמו כשיגדל, ולכן החיוב הוא רק כשיכול לקיים את המצוה בעצמו בדרך שבה יקיימה בעתיד.

בדרכם

אוצר החכמה

יסוד זה מבאר את מחלוקת חכמים ור' אליעזר במשנה:

כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחושת, מפני שהן כקרקע, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: מפני שהן מצופין. (חגיגה כו, ב)

לדעת ר' אליעזר, תלמיד בית שמאי, מאחר שהמזבחות הם בהגדרתם הכללית כלי מתכת ("מזבח הנחושת", "מזבח הזהב") – עליהם לקבל טומאה (אילולא ההיקש לקרקע); ואילו לדעת חכמים יש לבחון את המזבחות במבט פרטני יותר, ועל־פיו המתכת היא ציפוי בלבד.

מדברי חכמים נלמדת הוראה גם בעניין המקדש הפרטי שבלב כל יהודי: כאשר בוחנים את היהודי במבט פרטני מתברר שבפנימיותו הוא טוב וקדוש כמזבח, והעניינים הבלתי־רצויים שבו אינם אלא ציפוי טפל ובטל.

לדמותם

בית הלל

מלשון הילה ואור, שכן עניינם הוא להאיר את הפנימיות שבכל דבר. ולכן מעריכים את מצבו של יהודי לפי הטוב הפנימי שבו – "כלה נאה וחסודה".

בית שמאי

מלשון "השם אורחותיו", במשמעות של שמאות והערכה מדויקת, בהתאם למידת הדין – שורשם של בית שמאי. ולכן מעריכים את מצבו של יהודי באופן מדויק על־פי התנהגותו – "כלה כמות שהיא".